

МИЛЕНА ДИМИТРИЈЕВИЋ
Народна библиотека „Вук Караџић“, Велико Градиште
direktor@bibliotekavg.com

УЛОГА БИБЛИОТЕКА У ПРОЈЕКТИМА МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ КАО ОСНОВА ЗА РАЗВОЈ КУЛТУРНОГ ТУРИЗМА

САЖЕТАК | Рад се заснива на разматрањима примера добре праксе, а у вези са различитим аспектима библиотечких услуга које могу допринети успостављању и ширењу међународне сарадње у свим њеним видовима, како јој могу допринети постојећи ресурси и у чему се огледа значај размене библиотечког материјала и информација. С друге стране, који су шири домети међународне сарадње – ко су актери, а ко конзументи и у чему се огледа њен значај како у контексту унапређења библиотечко-информационе делатности, тако и на развој културног туризма. У раду ће бити приказани примери добре праксе из наше библиотеке, која се налази у пограничном делу и због тога је интересантна као институција која може да успостави културне везе кроз међународне пројекте и на тај начин примени и развија модел културног туризма.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | међународна сарадња, библиотечка размена, културни туризам

Када говоримо о практичној страни делатности библиотека, готово увек се осврћемо на сарадњу, у најширем смислу, са другим установама како сличног, тако и различитог опсега делатности. Начини, врсте и домени сарадње обухватају широк спектар разноврсних и несистематизованих активности, али могу имати добре, квалитетне резултате и створити услове за исте у будућности. Међународна сарадња, уз све поменуто, подразумева и превазилажење додатних баријера – просторних, културолошких, језичких и финансијских. Неједнаки домети у области међународне сарадње условљени су величином и типом библиотека, географском позицијом и потребама локалне заједнице, али и кадровским капацитетима који су или носиоци

и иницијатори или непремостива тачка спотицања у стварању интернационалних културолошких веза.

Искуства библиотека у вези са међународном сарадњом не подлежу ниједној врсти систематизације. Упркос квалитетној сарадњи између представника различитих типова библиотека, разменама искустава, савета и пружања помоћи, модели сарадње које успешно реализује једна, могу бити потпуно неприменљиви на другу библиотеку, посебно када говоримо о јавним библиотекама. Чињеница да је свака библиотека одређена локалном заједницом и средином у којој се налази, иако може деловати обесхрабрујуће, заправо би требало да има за циљ утврђивање специфичности те заједнице и развијање потенцијала који су нам на располагању.

С друге стране, сам појам сарадње можда не приличи свим њеним видовима, понекад је то само партнерство или сусрет који може иницирати и отворити простор за будуће заједничке активности и мање или веће пројекте. Суштина свих облика међународних сусрета (термин који се у нашем искуству намеће као најпримеренији и за који се опредељујемо у даљем тексту), требало би увек да подразумева размену информација, библиотечко-информационе грађе и извора, спајање култура, народа и језика. Уколико на тај начин приступимо задатој теми, моћи ћемо да сагледамо бројне могућности, које су нам често, због већ поменутих услова или препрека, остале скривене. Пример за то дало нам је вишегодишње искуство у раду у једној од јавних, општинских библиотека у нашој земљи.

***

Чланак из „Сербских народних новина“ из 1848. године¹ у којем се помиње Читалиште у Великом Градишту, указује на дугу културну традицију овог места. Позиција града, данас општине Велико Градиште, сигурно је значајно утицала на његов развој, а сведоци смо да и данас, из истих разлога, предњачи над већим и развијенијим срединама.

Општина Велико Градиште се налази у североисточном делу Србије у Браничевском округу, на улазу у Ђердапску клисуру. Обухвата 26 насеља са укупно 17.610 становника, од којих 5825 живи у Великом Градишту, које је седиште истоимене општине. Велики број становника је на привременом раду у земљама Западне Европе – Италији, Аустрији, Француској, Немачкој, Швајцарској.²

¹ *Сербске народне новине*, Пешта (1848).

² Општина Велико Градиште, преузето 17. 10. 2019, <http://velikogradiste.rs/about-us/>.

Велико Градиште се налази на само 110 км од Београда, у близини веома значајних културно-историјских локалитета попут Виминацијума, Голубачке тврђаве, Рамске тврђаве, Лепенског вира.

Значајну везу са светом чини европска река Дунав, на чијој обали је смештено Велико Градиште и одакле се, преко реке, простире поглед на румунска брда. У Дунав се, у нашем граду, улива и златносна река Пек, оаза за љубитеље нетакнуте природе. Шеталиште поред Дунава, повезује град и Сребрно језеро – једно од најатрактивнијих српских летовалишта.

Не треба занемарити и знамените завичајне ствараоце попут Властимира Павловића Царевца, Милице Јанковић, Жанке Стокић, Милоја Васића, Милана Бесарабића и других који су оставили траг у националној културној баштини и део су завичајног културног наслеђа. Програми, манифестације, споменици, изложбе и други видови очувања сећања на њих, такође су део културне понуде овог града.

Због свега поменутог, Велико Градиште са околином представља изузетно важну тачку на туристичкој мапи, али и пружа услове за културни туризам који још увек није довољно развијен. Сусрети у библиотеци, повремено и међународни, могли би да буду почетак оснаживања ове туристичке гране.

***

Народна библиотека „Вук Караџић“ у Великом Градишту, најстарија је институција културе у својој општини, али и први туристички и информациони центар града из које ће се развити друге институције – туристичка организација, културни центар, народни музеј. Почети рада свих поменутих установа били су у библиотеци, што ову институцију и даље чини изузетно снажном у обављању широког спектра делатности, посебно у развоју културе, презентацији културног наслеђа и размени информација сваке врсте, задовољавајући потребе најширег круга корисника. С друге стране, чињеница да је библиотека смештена у центар града, у једно од најлепших старих здања које је део заштићене културно-амбијенталне целине, као и да је институција са најдужим радним временом у граду, иде у прилог томе да наши корисници нису само суграђани – читаоци, већ бројни посетиоци града који трагају за разноврсним информацијама. У ту сврху међуинституционална и међусекторска сарадња од великог је значаја, а живот у малом месту, где се сви познају, олакшава долажење до информација, што је предност у односу на велике градске центре.

О давној повезаности пограничне вароши са европском културом сведочи и потреба за оснивањем читалишта половином деветнаестог века, али и у каснијим периодима. Велико Градиште је могло да се похвали својим високообразованим грађанима који су се професионално усавршавали у иностранству, али и враћали у свој град, стварајући богато завичајно културно наслеђе за будуће нараштаје. Такви су били Павле и Ђорђе Ђорђевић, који су све што су довели са дипломатских путовања по Европи у првој половини двадесетог века, оставили граду. Они су заслужни и за почетак формирања збирке стране књиге јер је велики број публикација на европским језицима, највише на француском, предат библиотеци на чување. Тренд поклањања књига на страним језицима наставаљају и други наши суграђани који живе и раде у иностранству и који представљају, свесно или несвесно, значајан чинилац у међународној размени публикација, а самим тим и у размени информација, промовисању националне културе и језика, стварајући простор за даљу и ширу интернационалну сарадњу, али и за унапређење библиотечких услуга и стварање нових корисника.

Збирка стране књиге броји више од неколико стотина публикација и то на следећим језицима: енглески, немачки, француски, руски, румунски, грчки, словеначки, италијански. Иако скроман, веома је активан део библиотечког фонда управо због странаца који из различитих потреба посећују град. Они који су у пролазу, попут туриста, учесника међународне регате, бициклиста, с обзиром да дунавска бицикличка рута Еуровело 6 пролази кроз наш град, најчешће сврате у библиотеку у потрази за информацијама. С друге стране, бројни су и они које бисмо могли да назовемо привременим суграђанима и корисницима наших услуга – чланови породица (често странци) грађана који су у иностранству, а одморе проводе у завичају, учесници међународних пројеката и сл. који највише користе фонд стране књиге. У тој категорији, најпре треба истаћи учеснике пројекта „Интеркултура“, који већ неколико година реализује средња школа. Наиме, реч је о размени средњошколца из различитих делова света који једну годину свог средњошколског образовања проводе у другој земљи, смештени у породице, где похађају наставу, упознајући се са језиком, културом и историјом те земље. Иако наша библиотека није директни учесник у пројекту, увек је била значајни партнер школи и помоћ у адаптацији привременог суграђанина. Захваљујући овом пројекту, протеклих година су били чланови библиотеке и користили њене услуге (најчешће учећи српски језик из двојезичних сликовница) ученици из Бразила, Тајланда, Италије, Русије, Америке.

Културни програми различитог садржаја представљају значајан сегмент обављања библиотечке делатности и имају за циљ да побољшају културни живот заједнице. Међународни сусрети песника које библиотека реализује захваљујући доброј сарадњи са другим институцијама и удружењима последњих година постају саставни део наше програмске агенде. Интересовање да наша библиотека буде партнер у овим међународним пројектима почива на дугој традицији и добром гласу библиотеке, али можда још и више на атрактивној локацији и окружењу у којем се налази. У сарадњи са Клубом љубитеља књиге „Мајдан“ из Костолца који окупља велики број песника из читавог Браничевског округа, али и негује сарадњу са интернационалним песничким удружењима, одржали смо неколико песничких сусрета чији је значај вишеструк. С једне стране, грађани су имали ретке прилике да уживају у слушању поезије на страним језицима, која је обично и превођена на наш језик, али су и завичајни песници могли да се представе и упознају са својим интернационалним колегама. Сусрети у библиотеци увек имају за циљ и размену публикација, па је на тај начин обогаћен фонд стране књиге, али су и наша издања послата у неке друге земље у потрагу за новим читаоцима. Отворене су могућности даље сарадње, објављивање заједничких вишејезичких публикација, размена песника или учешће у стручним скуповима, а гостима из иностранства су представљене лепоте и знаменитости овог краја. Поред „Мајдана“, сличну врсту сарадње наша библиотека је остварила и са Удружењем књижевника Србије, па већ другу годину постаје незаобилазна станица на културно-туристичком пропутовању кроз нашу земљу које се организује за стране госте у оквиру Међународних београдских сусрета писаца. На овај начин, град и библиотеку су посетили песници из неколико градова Италије, Велике Британије, Русије, Албаније, Словеније, Турске, Туниса, Румуније. Програми овог типа могу бити значајан елемент у развоју културног туризма, а чињеница да поменути организатори међународних пројеката управо бирају нашу библиотеку за место сусрета, поред бројних библиотека у округу, па и Матичне библиотеке која у сваком смислу предњачи, али не нуди посетиоцима вишеструки културно-туристички доживљај, сведочи у прилог томе да треба истражити и развијати локалне потенцијале који могу допринети да једна установа, ограничених просторних, финансијских и кадровских капацитета, поставне водећа у одређеној области.

Најформалнији тип сарадње, који је озваничен и протоколом, великоградштанска библиотека остварила је са дијаспором из суседне Румуније и то са

Савезом Срба у Румунији, чије је седиште у Темишвару у оквиру којег се, између осталог, налази библиотека и уредништво два часописа: „Књижевни живот“ и „Наша реч“. Представници библиотеке, али и завичајни песници имали су прилике да посете српска села која се виде са наше обале Дунава и у којима се итекако негује и чува матерњи језик и култура кроз активности Књижевног кружока „Жарко Деспотовић“ из Белобрешке, који постоји већ четрдесет година. Поред тога, у Темишвару се већ традиционално током читавог месеца новембра одржавају „Дани српске културе“, а у оквиру Мини салона српске књиге, наша библиотека је имала прилике да представи своја издања, уз друге значајне издаваче из Србије, али и из Румуније. Представници Савеза узвратили су посету учествујући на песничким сусретима у организацији наше библиотеке, али и на састанцима на којима се разматрало унапређење већ успостављење сарадње. Резултати ових сусрета били су размена публикација и стваралаца, узајамно представљање и објављивање радова у обе државе, али и размена идеја за будуће пројекте. Једна од таквих идеја која још није реализована, али од које се не одустаје, јесте да Велико Градиште, преко библиотеке, окупи српске ствараоце из свих земаља дијаспоре, организујући песничке сусрете, округле столове и слично, што би сигурно представљало валидан елемент у развоју културног туризма.

Највећи потенцијал за међународне сусрете и спој културе и туризма налази се у новообновљеној Рамској тврђави. Село Рам које припада општини Велико Градиште налази се, такође, на обали Дунава преко којег се, путем скеле, стиже до Војводине и даље до Румуније. Сеоцетом које броји око две стотине становника доминира средњовековно утврђење које је од ове године, захваљујући турској агенцији „ТИКА“, која је финасирала његову обнову, засијало у својој монументалности и са којег се пружа несвакидашњи поглед на Дунав и околне природне лепоте. Залазак сунца који нимало не заостаје за светски познатим егзотичним дестинацијама био је инспирација за покретање песничке манифестације под називом „Рамски сутони“, која се већ десети пут одржава на овом месту.

До обнове тврђаве, манифестација се одржавала у простору зидина некадашњег караван-сараја који се наставља на црквену порту и налази се у непосредној близини тврђаве. Но, премештање на плато испред самог здања, где сценографију чини смирај дана над водом, био је посебан доживљај за све посетиоце, а значај манифестацији дало је и присуство заменице амбасадора Републике Турске. Уз несвакидашњи амбијент изузетне лепоте, село Рам чува сећање на богату историјску прошлост, управо због своје повољне географске позиције. На овом месту налазимо трагове Римљана, о чему свеодочи археолошки локалитет Ледерата који се налази у непосредној близини, Келта, турских освајача. Постоји податак и

да је Вук Стефановић Караџић у Раму провео кратко време, радећи као цариник. Спој различитих култура, језика и вера на једном месту, представља неисцрпан извор за развој туризма који би почивао на презентацији вишевековног историјског наслеђа уз снажан уметнички доживљај који је на досадашњим сусретима будила поезија уз пратњу средњовековне музике.

У савременом свету, аутентичност је куриозитет за којим се све више трага, а сусрет на месту где се спајају људска достигнућа и природне лепоте могао би да постане нови бренд у туристичкој понуди наше земље, а библиотека његов главни промотер.

***

Разлог због чега се културни туризам још увек није развио упркос очигледним могућностима почива на недовољној освешћености друштва да култура може бити грана туризма која ће га унапредити. Едукација друштва мора започети од едукације представника свих јавних сектора, пре свега културе и туризма, који још увек нису свесни важности међусекторске сарадње и домета мултидисциплинарног приступа у раду. Уз то, важно је стално усавршавање у коришћењу нових технологија за стварање виртуелног идентитета.³

Међутим, сваки помак доноси одређене резултате. Развијање локалних потенцијала важно је и за опстанак малих средина и за очување културног националног идентитета. Сусрети су увек могућност да се нешто промени. Могућност да се надоместе недостаци и превазиђу препреке. А библиотеке, информациони центри заједнице, морају их иницирати и неговати.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Ђукић Дојчиновић, Весна. *Културни туризам*. Београд: Clio, 2005.

Сербске народне новине. Пешта (1848).

Општина Велико Градиште. Преузето 17. 10. 2019. <http://velikogradiste.rs/about-us/>.

Народна библиотека „Вук Караџић“ Велико Градиште. Приступљено 17.10.2019. www.bibliotekavg.com.

---

³ Весна Ђукић Дојчиновић, *Културни туризам* (Београд: Clio, 2005), 45–66.

MILENA DIMITRIJEVIC
Public Library "Vuk Karadzic" Veliko Gradiste
direktor@bibliotekavg.com

THE ROLE OF LIBRARIES IN THE INTERNATIONAL COOPERATION PROJECTS
AS A FOUNDATION FOR THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM

SUMMARY | This paper is based on the consideration of the examples of good practices related to different aspects of library studies that can contribute to establishing and developing international cooperation in all its forms, on how the existing resources can contribute to the cooperation, and wherein lies the significance of exchanging the library material and information. On the other hand, it focuses on what the wider ranges of international cooperation are, who the actors are and who the consumers, and wherein lies its importance, both in the context of improving the library and information activities, as well as in the context of the development of cultural tourism. In this paper we will show the examples of a good practice of our library which is located in a borderline area and is therefore interesting as an institution that can establish cultural liaisons through international projects and thus implement and develop a model of cultural tourism.

KEYWORDS | international cooperation, the exchange of library material, cultural tourism

МИЛЕНА ДИМИТРИЕВИЧ
Национальная библиотека “Вук Караджич”, Велико Градиште
direktor@bibliotekavg.com

РОЛЬ БИБЛИОТЕК В ПРОЕКТАХ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМА

СЖАТОСТЬ | Этот документ основан на рассмотрении примеров передовой практики в отношении с другими услугами библиотек, которые могут устанавливать и расширять международное сотрудничество во всех его аспектах, как существующие ресурсы могут способствовать этому, отражать важность обмена библиотечных материалов и информации. С другой стороны, которые шире сфер международного сотрудничества кто актёры, действующие лица, кто потребители, в чём отражается его важность как: контексте улучшения библиотечной информационной деятельности и развития культурного туризма. Будут представлены в статье примеры хорошей практики из нашей международной библиотеки которая находится в пограничной части это интересно как учреждение, которое может создать культурные связи через международные проекты и следовательно, применять развивать модель культурного туризма.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | международное сотрудничество, библиотечный обмен, культурный туризм